

HİJYEN VE SANİTASYON EĞİTİMİ

STERİLİZASYON, DEZENFEKSİYON VE TEMİZLİK

Dr. Öğr. Üyesi Merve KOLCU

Arş. Gör. Aydan YILMAZ

Hamidiye Hemşirelik Fakültesi

Halk Sağlığı Hemşireliği Ana Bilim Dalı

27.08.2024

Gülhane Kllyesi

Amaç

- Bu eğitimin amacı katılımcıların sterilizasyon, dezenfeksiyon ve temizlik uygulamalarını kavramalarını sağlamaktır.

Hedefler

Bu eğitim sonunda katılımcılar;

- Sterilizasyon ve dezenfeksiyon kavramlarını tanımlayabilir.
- Sterilizasyon ve dezenfeksiyonun önemini kavrayabilir.
- Temizlik uygulamalarını doğru şekilde gerçekleştirebilir.

Eğitim Akışı

- Temel Kavramlar

- Sterilizasyon
- Dezenfeksiyon
- Antisepsi
- Temizlik

- Temizliğin Genel Kuralları

- Yer ve Yüzeylerin Temizliği
- Büroların Temizliği
- Mutfak Temizliği
- Tuvalet Temizliği

Giriş

- Sağlığımız, yaşadığımız ortamın temizliğinden doğrudan etkilenir.
- Temizlik işlemleri bilinçli olarak yapılmadığında var olan kirlilik geniş yüzeylere yayılabilir.
- Ortamın temizliği olabildiğince sık yapılmalıdır.
- Temizlik gereçleri temizlenen yüzeylerden kesinlikle daha temiz olmalıdır.

Temizlik size
güven ve mutluluk verir

[f](#) [t](#) [i](#) [y](#) /SaglikBakanligi

Giriş

- Dünya Sağlık Örgütü'ne göre; gelişmekte olan ülkelerde ortaya çıkan bulaşıcı hastalıkların %80'inden sanitasyon ve hijyen konusundaki yetersizlik sorumludur.
- Riskli davranışların önlenmesi için; hijyen eğitimleri ve uygulamalarına ek olarak toplum temelli programların hazırlanması ve yürütülmesi de oldukça önemlidir.

Giriş

- İşyerinde temizlik ve düzen sağlanırsa o işyerinde;
  - Çalışma isteği ve verimlilik artar,
  - Stres ve tükenmişlik azalır,
  - Kaza olasılığı azalır,
  - Dolayısıyla iş güvenliği sağlanmış olur.

mikroplar

yaşamlarını toprak, hava, su gibi cansız ortamlar ile hayvan ve insan vücudu gibi canlılar üzerinde sürdürürler.

tüm canlılar gibi *uygun ortam bulduklarında* beslenerek çoğalırlar

ENFEKSİYON

Bu nedenle yaşadığımız çevrenin hastalık yapıcı mikroorganizmalardan uzak olması gerekmektedir.

Sterilizasyon

Sterilizasyon

Maddenin üzerinde veya içinde bulunan tüm mikroorganizmalardan arındırılması işlemidir. Bu işlem sonrasında hastalık yapan ve yapmayan tüm mikroorganizmalar ölmektedir.

Sadece cansız nesnelere uygulanabilir.

Sterilizasyon

Dezenfeksiyon

Dezenfeksiyon

Cansız yüzeylerdeki hastalık yapma özelliği olan mikropları uzaklaştırma işlemidir. Dezenfeksiyon işleminde kullanılan ve genellikle kimyasal içerikli maddelere **dezenfektan** denir.

Dezenfeksiyon

Antisepsi

Antisepsi

Canlı dokuların üzerindeki veya içindeki mikroorganizmaları, genellikle kimyasal maddeler kullanılarak ortadan kaldırmaya yönelik uygulamalardır.

Antisepsi amacı ile kullanılan kimyasal maddelere **antiseptik** adı verilir.

Antiseptsi

Dezenfektan
Cansız yüzeyler

Antiseptik
Canlı yüzeyler

*ORGANİK KİRLER DEZENFEKSİYONU VE STERİLİZASYONU
ENGELLEDİĞİ İÇİN BU İŞLEMLERDEN ÖNCE MUTLAKA
TEMİZLİK APILMALIDIR.*

**HİÇBİR MALZEME
ÖN TEMİZLİK OLMADAN
DEZENFEKTE ve
STERİL EDİLEMEZ.**

Temizlik ve Dezenfeksiyonun Amacı

- Mikroorganizmaların çoğalmasını ve yayılmasını engellemek,
- Sağlıklı bir ortam oluşturmak,
- Temizlik/dezenfeksiyon kurallarını belirlemek ve doğru ve etkin yapılmasını sağlamaktır.

Temizlik

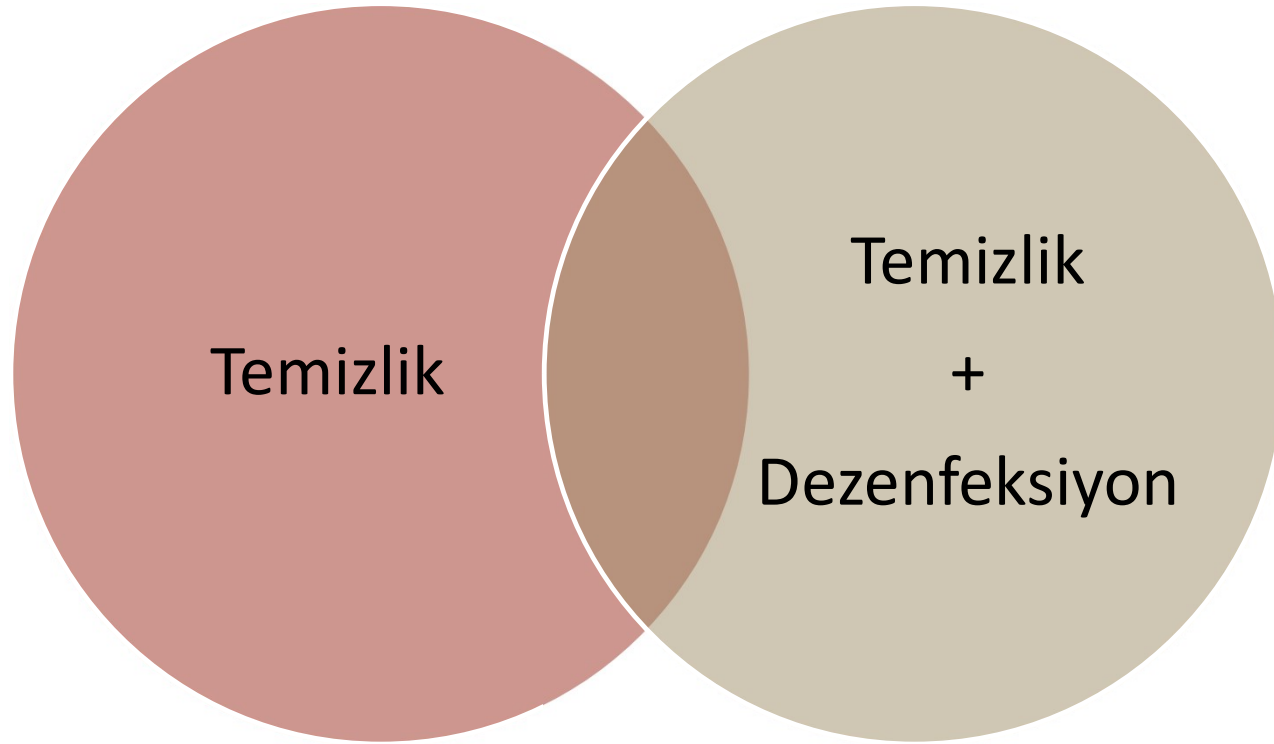
Temizlik

Objelerden kir ve organik maddelerin (kan, idrar, balgam vb.) uzaklaştırılması işlemidir.

Temizlik

NERELERDE ?

Risk Düzeyi	Bölümü	Uygun Temizlik
Yüksek riskli alanlar	Ameliyathane, sterilizasyon,yoğun bakım üniteleri, hemodiyaliz, Enfeksiyon kontrol komitesi tarafından belirlenen özel alanlar (organ nakli yapılan hastaların odaları, izolasyon odaları, vb.) Anjiyo laboratuvarı	Temizlik + Dezenfeksiyon
Orta riskli alanlar	Laboratuvarlar, hasta odaları (banyo ve tuvaletler dahil), arşiv,mutfak,günlük kullanım alanları, genel klinikler, radyoloji, morg halka açık işlek bölümler, poliklinikler, eczane	Temizlik+Gereğinde dezenfeksiyon(kan ve vücut sıvıları ile kontaminasyon halinde)
Düşük riskli alanlar	Hemşire, doktor odaları (banyo ve tuvaletler dahil), ofisler, kafeterya, koridorlar ve depolar	Temizlik + Gereğinde dezenfeksiyon (kan ve vücut sıvıları ile kontaminasyon halinde)

TEMİZLİĞİN GENEL KURALLARI

Temizliğin Genel Kuralları

- Her tür temizlik işlemi sırasında uygun eldiven giyilmelidir.
- Temizlik

Temizliğin Genel Kuralları

TEMİZ KİRLİ

- Temiz ve kirli bölgelerin temizliğinde mutlaka ayrı bezler ve paspaslar kullanılmalıdır.
- Tüy bırakmayan temizlik bezi tercih edilmelidir.
- Tuvalet temizliğinde kullanılan malzemeler diğer odalarda kullanılmamalı ve temizliği en son yapılmalıdır.

Temizliğin Genel Kuralları

- Temizlenecek alana göre kova ve bez rengi belirlenmelidir.

KIRMIZI BEZ-KIRMIZI KOVA- KIRMIZI ELDİVEN:

- Yüksek risk taşıyan alanlarda (WC klozet kapakları ve pisuar çevresi sifon vb.) tankı temizliğinde kullanılır.

SARI BEZ-SARI KOVA-SARI ELDİVEN:

- Islak alan içerisinde kalan diğer alanlarda (lavabolar, armatür ve küvetler, fayans, ayna, bataryalar, kapı kolları ve elektrik armatürleri vb.) sarı bez kullanılır.

MAVİ BEZ-MAVİ KOVA- MAVİ ELDİVEN:

Masa, sıra, cam önü, cam
ve kapı kolları, çalışma ofisi
vb. temiz alanlarda
kullanılır.

YEŞİL BEZ- YEŞİL KOVA- YEŞİL ELDİVEN:

Gıda hazırlığı ve sunumu olan alanların temizliğinde
(yemekhane, kantin ve mutfak alanları vb.)

TEMİZLENECEK ALANLARA GÖRE TEMİZLİK BEZİ ve KOVA KULLANIMI:

Bölüm	Kova Rengi	Bez Rengi	Eldiven Rengi	Yer Silme Kovaları
Mutfak Alanı	Yeşil	Yeşil	Yeşil	Mavi - Kırmızı - Çift Kovalı-Presli Paspas Arabası
Ofis Odalarındaki Masalar	Mavi	Mavi	Mavi	Mavi - Kırmızı - Çift Kovalı-Presli Paspas Arabası
Batarya, Lavabo, Ayna, Fayans	Kırmızı	Kırmızı	Kırmızı	Tuvalet Banyo için ayrı etiketlenmiş Mavi - Kırmızı - Çift Kovalı-Presli Paspas Arabası
Klozet İçi		Tuvalet Fırçası		

Temizliğin Genel Kuralları

- Kirli eldivenli ellerle kapı kolu, telefon, masa vb. gibi yüzeylere temas edilmemelidir.

Temizliğin Genel Kuralları

- Temizlik solüsyonu temizlenen bölgenin durumuna göre daha önce verilen şemadaki ölçülere göre hazırlanmalıdır.

DEZENFEKSİYON İÇİN ÇÖZELTİ HAZIRLANMASINDA ÇAMAŞIR SUYU KULLANIMI:

Kullanılan Alan	Kullanım Oranı	Hazırlama
Vücut sıvıları ile temas eden yüzeyler(tuvalet, lavabo)	1/10	9 ölçek suya 1 ölçek çamaşır suyu (1 litre suyun içinde 100cc çamaşır suyu olmalı)
Yer, yüzey dezenfeksiyonu	1/100	1 litre suya 10 cc çamaşır suyu (20 litre suya 1 su bardağı - 200cc- çamaşır suyu)
Atık kaplarının dezenfeksiyonu (çöp kovaları)	1/10	9 ölçek suya 1 ölçek çamaşır suyu (1 litre suyun içinde 100cc çamaşır suyu olmalı)

Temizliğin Genel Kuralları

- **Yer Silme Solüsyonu Hazırlanırken:** 1/100 çamaşır suyu ile temizlik için paspas kovanının **mavi bölümüne** 20 litre su doldurulup **içinden bir su bardağı (200 ml.) su boşaltılmalı, yerine 1 su bardağı (200 ml.) çamaşır suyu konulmalıdır.**
- **Kırmızı bölüme** 10 litre su doldurulup **içinden yarım su bardağı (100 ml.) su boşaltılmalı, yerine yarım su bardağı (100 ml.) çamaşır suyu konulmalıdır.**
- **Solüsyona deterjan kesinlikle karıştırılmamalıdır.**
- Vücut sıvıları ile temas eden yüzeyler(tuvalet,lavabo) için solüsyon hazırlanırken;1/10'luk çamaşır suyu ile temizlik için kovaya 9 litre su ve 1 litre çamaşır suyu konularak hazırlanmalıdır.

Temizliğin Genel Kuralları

- Temizlik bitiminde tüm malzemeler (temizlik bezleri, kovalar, fırçalar) uygun şekilde yıkanıp kurutulmalıdır.
- Tuvaletler en son temizlenmelidir.
- Temizlik bitiminde her bölüm için hazırlanan temizlik formları doldurulmalıdır.

ELDİVEN KULLANIMI

Eldiven Kullanımı

- Toz alma dışında her türlü temizlik işlemi sırasında mutlaka uygun renk eldiven giyilmelidir.
- Ellerinde yara, çizik vb. bulunan temizlik personeli toz alma işlemi sırasında steril olmayan temiz eldiven giymelidir.
- Eldivenli ellerle kapı kolu, telefon, masa vb. yüzeylere dokunulmamalıdır.
- Tuvalet temizliği için kullanılan eldivenler diğer alanların temizliğinde kesinlikle kullanılmamalıdır.
- Temizlik işlemi bittiğinde eldivenler çıkarılıp el hijyeni sağlanmalıdır.

YER VE YÜZEY TEMİZLİĞİ

Çift Kovalı-Presli Paspas Arabası Kullanımı

- Paspas ilk kez kullanılıyor ise sıcak su ve deterjanla yıkanarak havlarından arındırılmalıdır.
- Paspaslama için kullanılacak su ılık olmalıdır. Temiz su için mavi kova, kirli su için kırmızı kova kullanılmalıdır.
- Mavi kovaya uygun konsantrasyonda (Üretici Firma önerisine uygun olarak) hazırlanmış, kırmızı kovaya ise bunun yarısı kadar dezenfektan veya sıvı deterjan konulmalıdır.

Çift Kovalı-Presli Paspas Arabası Kullanımı

1

2

3

Çift Kovalı-Presli Paspas Arabası Kullanımı

- Paspaslamada çift kova yöntemi kullanılmalıdır
- Mavi renkli kovaya kurumca seçilmiş **yer-yüzey temizleyici**, üretici önerileri doğrultusunda hazırlanır.
- Kırmızı kovaya sadece **durulama suyu konur**,
- Sıkma presinin ağzı **kırmızı kovaya** çevrilir !!!!!!!!

Çift Kovalı-Presli Paspas Arabası Kullanımı

- Paspas temiz alanda **S şeklinde** kirli alanda düz hat üzerinde hareket ettirilmeli, zeminden mümkün olduğunca uzaklaştırılmadan temizlik yapılmalıdır.

Çift Kovalı-Presli Paspas Arabası Kullanımı

- Kirli paspasla temizlik yapılmamalı, kirlenen paspas önce kırmızı kovada kirinden arındırılmalı, sonra mavi kovada yıkanmalı, sıkma presi kırmızı kova üzerine çevrilerek sıkma işlemi yapılmalıdır.

Bu şekilde devam eden işlem sonucunda mavi kovada bulunan temiz deterjanlı su kirlenmeden azalırken kırmızı kovada kirlenen su artar.

Çift Kovalı-Presli Paspas Arabası Kullanımı

- Gün içinde kullanılan tüm paspaslar, gün sonunda sıcak su ve deterjanla yıkanıp kurutulduktan sonra tekrar kullanıma sokulmalıdır.
- Islak paspasla silinen alanlar kuru mop ile hemen kurulanmalı, paspaslama işlemi sırasında kirlenme, kayma ve düşmeleri önlemek için uyarı levhaları konulmalıdır.

BÜROLARIN TEMİZLİĞİ

Büroların Temizliği

- Temizliğe doğru ve eksiksiz malzemeyle başlanmalıdır.
- Ofislerin temizliğinde **mavi bez, mavi kova ve mavi eldiven** kullanılmalıdır.
- Ofis zemin temizliğinde mavi-kırmızı çift kovalı-presli paspas arabası kullanılmalıdır.
- Odalar havalandırılmalı, çöp kovaları boşaltılmalı ve uygun poşet geçirilmelidir.

Büroların Temizliği

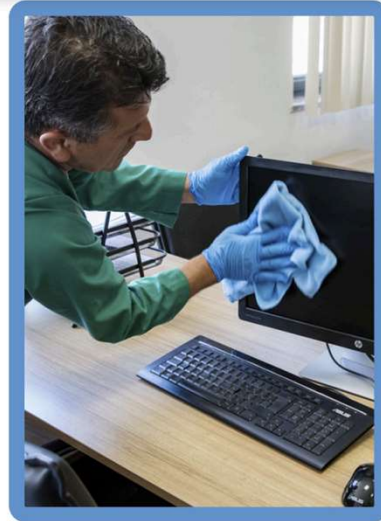
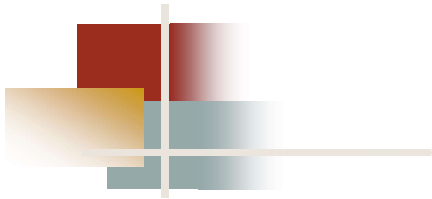
- Odadaki çöp kovalarının içinde bulunan çöp poşetleri oda dışına çıkarılarak ağzı bağlandıktan sonra servise ait büyük çöp bidonuna taşınmalıdır.
- Çöp kovası kirlenmiş ise yıkanarak temizlenmeli ve kurulanmalıdır. Tüm eşyaların (sekreter masası, oturma grubu, duvar bandı, tablolar, vb.) tozu alınmalıdır.

Büroların Temizliği

- Oda temizliği toz kalkmayacak şekilde yapılmalıdır.
- Zemin ve koridor zemini sabah ilk temizlendiğinde uygun konsantrasyonda hazırlanmış dezenfektan solüsyon ile, öğle arası ve akşam deterjanlı su ile yapılmalıdır.
- Kapı kolu, telefon vb. sıklıkla dokunulan yerler gün içinde birkaç kez hazırlanan dezenfektan solüsyonla ıslatılmış nemli bezle silinmelidir.

MUTFAK TEMİZLİĞİ

Mutfak Temizliği

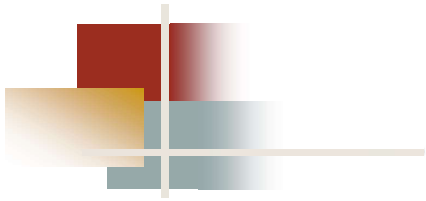
- Temizliğe doğru ve eksiksiz malzemeyle başlanmalıdır.
- Mutfak temizliğinde **yeşil bez, yeşil kova ve yeşil eldiven** kullanılmalıdır.
- Mutfak zemin temizliğinde mavi-kırmızı çift kovalı-presli paspas arabası kullanılmalıdır.
- Çöp kovaları boşaltılmalı ve uygun poşet geçirilmelidir.

Mutfak Temizliği

- İlk olarak bulaşıklar yıkanmalı,
- ay ocağı temizlenmeli,
- Lavabo ve kenarları su, deterjan ve dezenfektan ile temizlenmelidir.
- Bez yıkandıktan sonra lavabo arkasındaki fayanslar silinmelidir.
- **En son zemin temizliği** yapılmalıdır.

TUVALET TEMİZLİĞİ

Klozet Temizliği

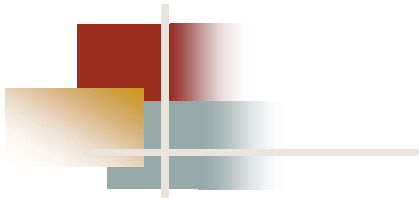
- Temizliğe doğru ve eksiksiz malzemeyle başlanmalıdır.
- Tuvalet temizliğinde **kırmızı bez, kırmızı kova ve kırmızı eldiven** kullanılmalıdır.
- Tuvalet zemin temizliğinde; **TUVALET TEMİZLİĞİ İÇİNDİR** etiketli mavi-kırmızı çift kovalı-presli paspas arabası kullanılmalıdır.
- Klozet içi ve çevresinin temizliğinde o alana ait malzeme kullanılmalı, tuvalet temizliğinde kullanılan malzeme başka alanlarda kullanılmamalıdır.

Klozet Temizliği

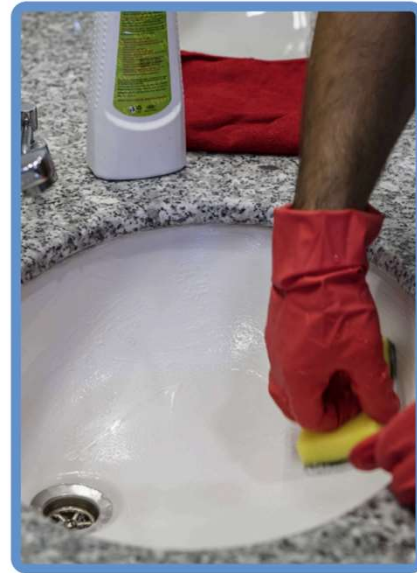
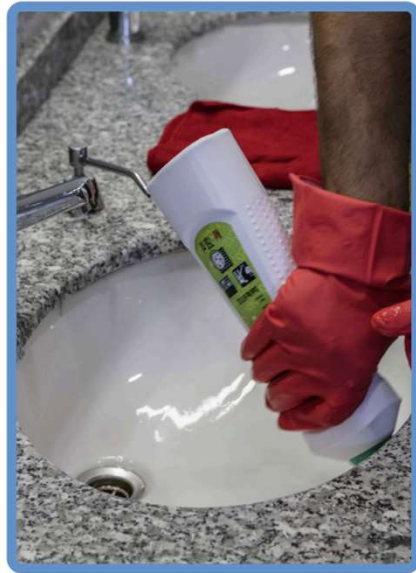
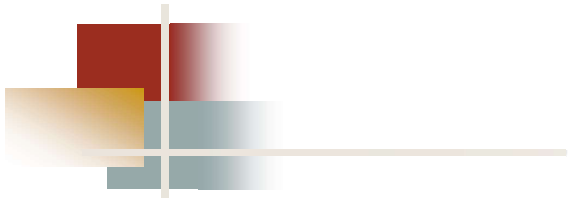
- Klozet içi; tuvalet fırđası ile temizlenmelidir. Klozetin çevresi; kırmızı ayrı bir bezle silinmelidir.
- Önce eldiven giyilmeli,
- Sifon çekilmeli,
- Çamaşır suyu (uygun ölçülerde hazırlanmış çözelti) klozetin içine dökülmeli,
- Kapak kapatılıp 1-2 dk. beklenmelidir.
- Klozetin içi tuvalet fırđası ile iyice temizlenmeli, sifon çekilmeli,
- Klozetin çevresi ve kapağı kırmızı bezle iyice silinmelidir.

Lavabo – Ayna ve Tuvalet Zemin Temizliği

- Lavabo tezgâhı, musluk başları, kapı kolları **kırmızı bez, kırmızı kova ve kırmızı eldivenle** silinmelidir.
- Lavabo ve kenarları su , sıvı deterjanla ,ovma maddesi veya dezenfektan solüsyonla ile ovularak temizlenmeli,
- Aynı bez yıkandıktan sonra lavabo arkasındaki fayanslar silinmeli,
- Aynalar silinip kurulanmalı,
- Sıvı sabun kaplarının üstüne ekleme yapılmamalıdır. Boşalan sabunluk yıkanıp kurutulup, dezenfekte edildikten sonra tekrar doldurulmalıdır.
- **Tuvalet zemini en son** temizlenmelidir.
- Temizlik malzemeleri başka yerde kullanılmamalıdır.

Günlük Temizlik Planı

Temizlik yapılacak sınıf, oda, atölye, kütüphane laboratuvar, konferans salonu, koridor vb. yerlerde sırasıyla:

1. Pencere açılır.
2. Nemli bez ile masa, dolap vb. demirbaştaki tozlar alınır.
3. Yerler paspaslanır (Yerlerde kaba toz ve kir varsa önce nemli süpürgeyle yüzeysel temizlik yapılır)
4. Çöpler boşaltılır.

Günlük Temizlik Planı

---

5. Lavabo ve tuvaletlerin temizliği yapılır.
6. Merdiven tırabzan tutacakları ve tüm kapı kolları deterjanlı bezle silinir.
7. Temizlik sonrası tüm pencere ve kapılar kontrol edilir.
8. Kapatılması gereken kapı, pencere, cihaz ve bölümler kapatılır.

Haftalık Temizlik Planı

Yerler günlük temizliğe ilave olarak:

1. Yüzeyler türüne (halı, parke, yumuşak zemin) göre süpürülür.
2. Deterjanlı su ile silinir.
3. Taş veya oluklu-pürüzlü zeminler, gerekirse deterjanlı su ile fırçalanır.
4. Durulanır.

Haftalık Temizlik Planı

---

5. Tuvalet ve lavabolar deterjanlı su ile ovulur, durulanır.
6. Çeşitli eşyalar üzerinde lekeler oluşmuşsa, deterjan ve uygun temizlik yöntemiyle eşyaya zarar vermeden temizliği yapılır.
7. Kirli aynalar ve camlar silinir.
8. Merdiven tırabzan tutacakları ve tüm kapı kolları sulandırılmış çamaşır suyu ve bezle silinir.

Aylık Temizlik Planı

1. Taşınabilir tüm eşyanın temizlik kontrolü ve temizliği yapılır.
2. Duvar, pencere ve tavanlardaki örümcek ağları, toz ve lekeler alınır.
3. Yerler köpüklü suyla silinir, fırçalanır veya yıkanır ve durulanır.
4. Cam ve pencereler, kapılar deterjanlı su ile silinir veya yıkanır.
5. Sık kullanılan dolap ve çekmece içi temizlikleri yapılır.

Ara Tatil - Yaz Tatili Temizlik Planı

1. Gereken bölümlerin badana ve boya işleri yapılır.
2. Okul yatılı ise yatakhane boşaltılır, yataklar havalandırılır. Detaylı oda temizliği yapılır.
3. Onarım gerektiren kısımlar tespit edilerek elden geçirilir.
4. Yatak, çarşaf, battaniye vb. genel yıkama kurutma sonrası belli bir süre depolara alınır.
5. Gerekli tüm ilaçlamalar ve naftalinlemeler dikkatle yapılır.

Malzeme/Yüzey	Temizlenme Sıklığı	Nasıl Temizlenecek?
Tavan lambaları	Haftada bir kez Ayda bir kez	Toz alma Nemli bezle silme
Radyatörler	Günde bir kez Haftada bir kez	Toz alma Fırçalama
Ahşap bölgeler	Günde bir kez	Toz alma
Zemin	Kirlendikçe	Su ve uygun deterjanla silinmeli
Halı	Kirlendikçe	Su ve uygun deterjanla silinmeli
Baca kapakları Havalandırma boşlukları	Ayda bir kez	Mekanik temizlik ve kuru vakum uygulama
Teras ve çatı	Haftada bir kez	Süpürme ve yıkama

Malzeme/Yüzey	Temizlenme Sıklığı	Nasıl Temizlenecek?
Mobilyalar	Günde bir kez Ayda bir kez	Toz alma Su ve deterjanla silinmeli
Camlar	Haftada bir kez	Cam temizleme maddesi ile silme ve kurulama
Perdeler	Haftada bir kez Kirlendikçe	Kuru vakum Yıkama
Duvarlar	Gerekli görüldükçe	Su ve uygun deterjanla silinmeli
Tavanlar	Ayda iki kez	Kuru vakum

Özet

Temiz, bakımlı ve düzenli olan kurumlarda verimli bir çalışma ortamı da hazırlanmış olur.

Laboratuvar, derslik, atölye, kantin, yemekhane, konferans salonu ve diğer bölümlerdeki araç-gereç ve sabit tesislerin daima temiz, bakımlı ve kullanılmaya hazır durumda bulundurulması gerekir.

Özet

Tüm personel ve öğrencilere okuldaki araç ve gereçlerin kullanılmasında, temizlik ve bakımında dikkat ve tasarruf alışkanlığı kazandırılmalı, bu konuda sorumluluklar yüklenmelidir.

Herkeste okul eşyasını temiz tutma ve korumanın milli serveti koruma kültürü olduğu kazandırılmalıdır.

Sorunuz ya da katkınız?

Kaynakça

- Soydaş EÖ. Okul çocuklarına hijyen alışkanlığı kazandırma (tez). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2007.
- Tartaç Y. Bir kız meslek lisesi öğrencilerinin kişisel hijyenle ilgili alışkanlıklarının belirlenmesi ve yapılan eğitim sonrası, eğitimin etkinliğinin değerlendirilmesi (tez). Ankara: Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksek Okulu; 2007.
- Gün ZT, Adana F. Çalışan adölesanların kişisel hijyen bilgi ve davranışları. Hemşirelik Bilimi Dergisi 2019;2(1):23-31.
- Yılmazel ÇE. Ortaokul öğrencilerinin temizlik ve hijyen konusundaki farkındalıklarının ve tutumlarının belirlenmesi (Kars ili örneği) (tez). Kars: Kafkas Üniversitesi: Fen Bilimleri Enstitüsü; 2018.
- Sağlık Hizmetlerinde El Hijyeni Konulu DSÖ Kılavuzu (Gelişmiş Taslak). Fransa, Nisan 2006.
- MEB, 2012. Kişisel Hijyen ve Vücut Mekanikleri (Erişim adresi: https://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Ki%C5%9Fisel%20Hijyen%20Ve%20V%C3%BCcut%20Mekanikleri.pdf)
- T.C. Sağlık Bakanlığı, 2023. Genel Hijyen Kuralları (Erişim adresi: <https://depem.saglik.gov.tr/halk-sagligina-yonelik-bilgiler/depem-bolgesinde-gunluk-yasam/genel-hijyen-kurallari.html#:~:text=Deri%20hijyeni%2C%20deriyi%20temizlemek%2C%20art%C4%B1klar%C4%B1,%C3%B6nler%20ve%20rahatl%C4%B1k%20duygusu%20verir.>)
- gebze.meb.gov.tr
- https://www.izmir.bel.tr/YuklenenDosyalar/Dokumanlar/isg_temizlik.pdf
- <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18540&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>

**ELLERİMİZDE SAĞLIK
ELLERİNİZE SAĞLIK**

Değerli katkılarınız ve dinlediğiniz için teŐekkür ederiz.

Dr. Öğr. Üyesi Merve KOLCU
Arş. Gör. Aydan YILMAZ
Hamidiye Hemşirelik Fakültesi
Halk Sağlığı HemŐireliėi Ana Bilim Dalı

